

Варіантність у термінології – одна з характерних ознак природної мови як відкритої динамічної системи – своєрідний мовний феномен, що потребує подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Малевич Л. Термінологічна варіантність на сучасному етапі: теоретичні та прикладні виміри. *Українська мова*. 2018. № 1. С. 100–111.
2. Масенко Л. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. Київ : КМ Академія, 2004. 163 с.
3. Російсько-український словник / за ред. А. Кримського та ін. Київ : Червоний шлях. Т.1-3. 1924. 2504 с.
4. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики. Київ : Наук. Думка. 1998. 236 с.

КАЗИМИРОВА Ірина

канд. філол. наук, доцент, Київ

«ІСТОРИЧНИЙ СЛОВНИК ЛІНГВІСТИЧНИХ ТЕРМІНІВ» ЯК ТЕРМІНОГРАФІЧНА ПРАЦЯ НОВОГО ФОРМАТУ

У ХХ ст. відбувається активне поповнення лінгвістичної термінології. У зв'язку з цим виникає потреба дослідити проблеми, пов'язані з історією її створення та розвитку. Незважаючи на значну кількість і розмаїття лінгвістичних словників, в українському мовознавстві досі немає термінографійної праці, яка представляла б достатньо повно метамову мовознавства минулих епох. Сьогодні ні в кого не викликає сумніву, що вивчення сучасного стану лінгвістичної термінології повинне спиратися на багату лінгвістичну традицію, на узагальнення досвіду представлення лінгвістичних термінів не лише в спеціальних термінологійних словниках, але й у граматиках, наукових та дидактичних текстах тощо. Вивчення історії лінгвістики покликане сприяти поглибленню

знань про її терміносистему, збагаченню термінологійного словника «ретроспективною» того чи того терміна, корисне для усвідомлення складного шляху, який проходить одиниця номінації за час свого існування.

Еволюція лінгвістичного терміна неодноразово поставала об'єктом досліджень на слов'янських теренах, зокрема в українському, польському, чеському, російському, білоруському, болгарському мовознавстві тощо. Ці праці підготували появу діяхронійної лінгвістичної термінографії – галузі, що висвітлює теоретичні і практичні проблеми укладання словників, у яких відбито історію термінів. Історичний словник має розглядати мовні явища в часових змінах і їхньому русі; він повинен демонструвати процес мовного розвитку в тому чи іншому періоді. Звісно, канони цього жанру остаточно не склалися, і, вірогідно, не складуться, оскільки в кожного дослідника буде своє бачення такого лексикографійного продукту.

«Історичний словник лінгвістичних термінів», над яким працюють науковці групи наукової термінології Інституту української мови НАН України, охоплює період із XVI століття до середини XX ст. і ґрунтується на значній джерельній базі – граматиках, словниках, навчальних посібниках та наукових працях цього періоду. Основна функція Словника – інвентаризаційна. Саме інвентаризація постає першим етапом упорядкування й нормалізації термінології, без якого нормалізація термінів узагалі неможлива.

Наукове опрацювання еволюції лінгвістичного терміна в українській мові передбачає передусім з'ясування особливостей концептуалізації та категоризації мовознавчих понять протягом аналізованого періоду, а також вивчення ролі мовної особистості у становленні лінгвістичної терміносистеми української мови; опис засад укладання комбінованого діяхронійного термінологійного словника нового типу.

До словникової статті входять: вокабула, або реєстрове слово, яке наводимо за енциклопедією «Українська мова» (2007) [1]; сучасна дефініція терміна за цим джерелом; етимологія терміна (за можливості) й зазначення першої фіксації сучасного терміна в

нашому матеріалі; формальні варіанти терміна в хронологічній послідовності з їхньою паспортизацією; семантичний розвиток терміна, тобто історія концептуалізації відповідного термінопоняття; зазначення особливостей категоризації терміноконцепту (якщо матеріал надає таку можливість); розвиток терміна в сучасному мовознавстві.

З'ясування історії лінгвістичного терміна відкриває можливості його перспективного дослідження в таких аспектах:

1. Корпусний, передусім корпусне представлення джерельної бази історико-термінологічного словника.

2. Структурно-семантичний, зокрема випрацювання різних моделей відтворення історії терміна і, відповідно, – різних типів словників.

3. Когнітивний: а) відтворення концептуалізації лінгвістичного поняття; б) вивчення особливостей категоризації в граматиці й відтворення цього процесу в словнику.

4. Дискурсивний, що уможливить вивчення лінгвістичного терміна в тексті і в історичному контексті.

5. Зіставний, тобто спільні дослідження славістів різних країн для увиразнення взаємних впливів у царині граматичної термінології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Українська мова : енциклопедія / Редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. та ін. 3-є вид., зі змінами і доп. К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. 826 с.

КОШЕТАР Уляна

канд. іст. наук., доцент, Київ

РИЗОМА ЯК ТЕРМІН: ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ В СУЧАСНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

Важливі категорії філософії мови – термін і поняття. Останні використовують для того, щоб визначити концепції, феномени та